

УДК 338.24.021.8

АНАЛІЗ І ЧИННИКИ АКТИВІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Біловодська О.А.

Сумський державний університет

В умовах високої світової конкуренції інноваційна діяльність промислових підприємств є потужним інструментом для посилення ринкових позицій. Однак як свідчать сучасні реалії інноваційний розвиток не став потужним підґрунтям для зростання вітчизняної економіки. У статті проаналізовано стан інноваційної діяльності вітчизняних промислових підприємств у 2010-2015 рр. в Україні у розрізі регіонів з точки зору кількості інноваційно-активних підприємств; підприємств, які впроваджують інноваційні види продукції у промисловості; кількості найменувань впроваджених інноваційних продуктів і процесів; обсягів реалізації інноваційної продукції та інноваційних витрат; розподілу джерел фінансування інновацій та витрат за напрямками інноваційної діяльності. Виявлено динаміку аналізованих показників у Сумській області. За результатами виконаного дослідження зроблено відповідні висновки та запропоновано заходи щодо поліпшення розвитку інноваційного підприємництва в Україні.

Ключові слова: аналіз, інновація, інноваційна діяльність, інноваційно-активне підприємство, промислове підприємство.

Постановка проблеми. Усвідомлення інноваційного розвитку як основоположного для зростання соціально-економічних показників як окремих суб'єктів господарювання, так і держави в цілому привело до зміни пріоритетів суспільного розвитку у світі. Уряди країн, споживачі, постачальники та інші учасники економічних відносин спрямовують свої зусилля на активізацію інноваційних процесів та швидке поширення нововведень у різних галузях економіки. Особливої значущості таке осмислення набуває для промислових підприємств, що традиційно формують найважливіший сегмент вітчизняної економіки. Адже в умовах високої світової конкуренції інноваційна діяльність саме цих суб'єктів господарювання є потужним інструментом для посилення ринкових позицій нашої держави. Однак як свідчать сучасні реалії інноваційний розвиток не став потужним підґрунтям для зростання вітчизняної економіки. Позитивні тенденції хоча й спостерігалися протягом кількох років, але мали переважно тимчасовий нестійкий характер, позбавлений чітких довгострокових орієнтирів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблематика економічного розвитку на основі інновацій та оцінки стану інноваційної активності промислових підприємств України широко висвітлюється у роботах закордонних і вітчизняних учених, серед яких: А. Джаффе, М. Трай-

тенберг [27], Б. Мельнікас [29], В. Хуанг, Т. Занг [26], С.М. Ілляшенко, Н.С. Ілляшенко [2, 3], М.П. Денисенко [1], О.С. Кузьмін, Р.С. Косчик [6], О.О. Маслак, Дорошкевич [7], А.О. Машлякевич [8], П.Г. Перерва [18], Т.В. Романова, Л.О. Іванець [19], О.Е. Сенічкіна [20], Л.І. Федулова [21], К.М. Хаустова [28], Ю.С. Шипуліна, О.В. Костик [23], В.Г. Щербак, О.В. Мелень [24], А.І. Яковлев [25] та багато інших.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Однак ці процеси є динамічними і потребують постійної уваги для виявлення тенденцій та формування відповідних рекомендацій щодо їх покращення.

Метою статті є аналіз інноваційної діяльності промислових підприємств у регіонах України та, зокрема, Сумської області, і розроблення рекомендацій щодо підвищення розвитку інноваційних процесів на національному та підприємницькому рівнях.

Виклад основного матеріалу. Перш за все потрібно внести певні уточнення та пояснення. Згідно з роз'ясненнями Державної служби статистики України [14] починаючи зі звіту 2015 р. змінено організацію та проведення державного статистичного спостереження щодо інноваційної діяльності промислового підприємства. У зв'язку з цим безпосереднє порівняння даних за 2015 рік з аналогічними даними попередніх років є некоректним, тому нами ці дані наводяться, а зіставлення та аналіз відбувається усереднено.

У 2015 р. інноваційною діяльністю у вітчизняній промисловості займалися 824 підприємств (17,3% до загальної кількості обстежених підприємств), у 2014 р. – 1609 (16,1%), у 2013 р. – 1715 (16,8%), у 2012 р. – 1758 (17,4%), у 2011 р. – 1679 (16,2%), а у 2010 р. – 1462 (13,8%) (рис. 1).

На основі статичних даних [9-17] та відповідної методики, що використовує Державна служба статистики України, серед регіонів частки інновацій-

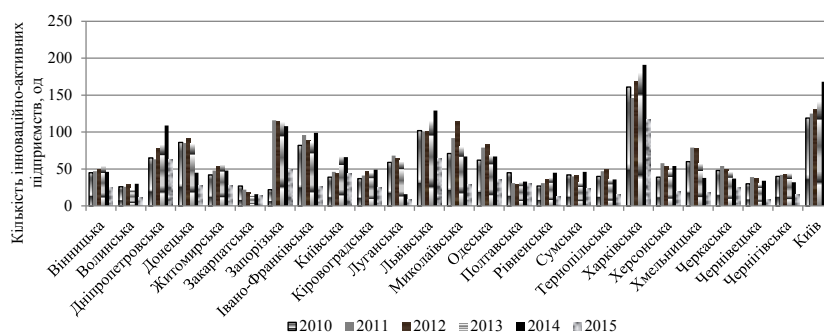

Рис. 1. Кількість інноваційно-активних підприємств по регіонах у 2010-2015 рр.

Джерело: побудовано автором на основі [9-17]

но-активних підприємств у загальній кількості обстежених промислових підприємств за аналізований період є більшими за середні у таких регіонах України: Миколаївська (20-30%), Харківська (22-29%), Кіровоградська (17-25%), Івано-Франківська (21-23%), Запорізька (21-29%) та Херсонська (21-24%) і тільки за останні два роки (2014-2015 рр.) у Сумській (18-20%), Одеській (17-19%), Львівській областях (16-19%), у 2013-2014 рр. у м. Києві (22-26%). Із року в рік протягом аналізованого періоду у розрізі видів економічної діяльності слід відзначити достатньо високий рівень інноваційно-активних підприємств з виробництва основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів хімічної та нафтохімічної промисловості – їх частка становить відповідно у 2013-2015 рр. 41,0%, 38,2%, 47,2%; комп'ютерів, електронної та оптичної продукції – 35,7%, 34,0%, 37,5%; інших транспортних засобів – 39,1%, 33,9%, 36,1%.

Крім того, у 2013 р. підприємства з виробництва тютюнових виробів з часткою 42,9% та електричного устаткування – 28,5%; у 2014 р. підприємства з добування металевих руд – 30,4%, підприємства з іншої діяльності щодо поводження з відходами – 28,6% та машинобудування – 27,0%; у 2015 р. підприємства з виробництва автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів – 38,2%, коксу та продуктів нафтопереро-

блення – 28,6%, електричного устаткування – 28,2% демонстрували потужні показники, які, на жаль, не мали постійного характеру.

У Сумській області протягом 2013-2015 рр. інноваційно-активні підприємства становили частку вище за середню в Україні (32, 46 та 23 од. або 14,0%, 17,6% та 19,8% відповідно) [12-14].

Аналіз промислових підприємств у 2013-2015 рр. показав, що відповідно 683, 600 та 723 підприємств впроваджували інноваційні види продукції, кількість яких становила відповідно 3138, 3661 та 3136 одиниць, з яких нових для ринку 640 (171 підприємство), 540 (майже кожне четверте підприємство) та 548 (114 підприємств) найменувань. Із загальної кількості впровадженої продукції відповідно 809, 1314, 966 – нові види машин, устаткування, приладів, апаратів тощо. Інноваційні процеси, кількість яких становила відповідно 1576, 1743, 1217 (у т.ч. маловідходних, ресурсозберігаючих процесів 502, 447, 458) одиниць впровадили 665, 614 та 400 підприємств. При цьому, у 2014 р. 123 підприємства впровадили нові або вдосконалені методи логістики, доставки чи розповсюдження продукції, 190 – нову або вдосконалену діяльність із підтримки процесів матеріально-технічного обслуговування або операцій щодо закупівель, обліку або розрахунків. Організаційні інновації у 2013- 2014 рр. здійснювали по 125 підприємств, нові маркетингові

Таблиця 1

Кількість підприємств, що впроваджували інновації, за типами інновацій та регіонами, 2015 р., од. [14]

	Кількість підприємств	У т.ч. впроваджували				
		інноваційні види продукції	з них		інноваційні процеси	з них маловідходні, ресурсозберігаючі
			нові для ринку	нові для підприємства		
Україна	723	414	114	342	400	155
Вінницька	22	15	5	12	11	5
Волинська	11	4	1	4	6	1
Дніпропетровська	43	28	10	20	21	10
Донецька ¹	17	11	5	8	7	7
Житомирська	27	11	3	8	16	3
Закарпатська	11	6	-	6	7	2
Запорізька	45	35	10	30	20	11
Івано-Франківська	23	11	2	11	14	5
Київська	43	17	3	16	27	4
Кіровоградська	22	12	2	10	8	5
Луганська ¹	7	3	-	3	5	2
Львівська	61	27	10	21	44	11
Миколаївська	22	11	2	9	9	3
Одеська	32	13	2	11	16	6
Полтавська	27	19	1	19	10	4
Рівненська	12	5	1	4	8	2
Сумська	22	15	7	11	9	6
Тернопільська	16	9	5	6	10	5
Харківська	97	44	13	35	67	30
Херсонська	19	12	3	10	10	3
Хмельницька	18	11	2	10	8	5
Черкаська	25	16	4	14	12	4
Чернівецька	9	6	-	6	5	3
Чернігівська	14	10	2	8	7	4
м. Київ	78	63	21	50	43	14

¹ дані можуть бути уточнені

концепції (стратегії) запровадили 155 та 157 підприємств відповідно [4].

У 2015 р. підприємства за типами інновацій та регіонами, що впроваджували інновації наведено в табл. 1, затіненням виділено область з найменшими показниками, а жирними границями комерки – найпотужнішими.

Як бачимо, Сумська область у 2015 р. займає 10 позицію з 25 за загальною кількістю підприємств, що впроваджували інновації, з яких 11 – за впровадженням інноваційної продукції (6 за новими для ринку та 7 новими для підприємства), 5 – за впровадженням інноваційних процесів, з яких 6 – за маловідходними та ресурсозберігаючими технологіями. Отже, показники є достатньо високими, і даний регіон за рівнем техногенного навантаження території згідно з даними [21] знаходиться у першій десятці областей України.

Упродовж 2012-2014 рр. інноваційною діяльністю в промисловості займалося 2259 підприємств, або 22,6% обстежених. Машини й обладнання придбали 1758 підприємств, 556 підприємств займалися навчанням та підготовкою персоналу для розробки та впровадження нових або суттєво вдосконалених продуктів та процесів; 303 підприємства витратили кошти на внутрішні НДР, 174 – на НДР, виконані іншими підприємствами (зовнішні); 164 підприємства придбали інші зовнішні знання; 142 – займалися діяльністю щодо ринкового запровадження інновацій; 275 підприємств займалися іншими видами діяльності для запровадження нових або суттєво вдосконалених продуктів та процесів [11-13].

Впровадженням інновацій у цей період займалося 1595 підприємств (15,9% серед обстежених промислових), у т.ч. інноваційної продукції – 1054 підприємства, з яких 257 – нової для ринку і 923 – нової лише для підприємства; інноваційні процеси впровадили 1127 підприємств, з яких 926 – нові або вдосконалені методи обробки чи виробництва продукції, 233 – нові або вдосконалені методи логістики, доставки чи розповсюдження продукції та 349 – нову або вдосконалену діяльність із підтримки процесів, зокрема системи матеріального обслуговування, операцій щодо закупівель, обліку та розрахунків; з метою задоволення потреб споживачів, а також збільшення обсягів продажу 289 підприємств впровадили маркетингові інновації; 232 – підвищували ефективність своєї діяльності шляхом впровадження організаційних інновацій [11-13].

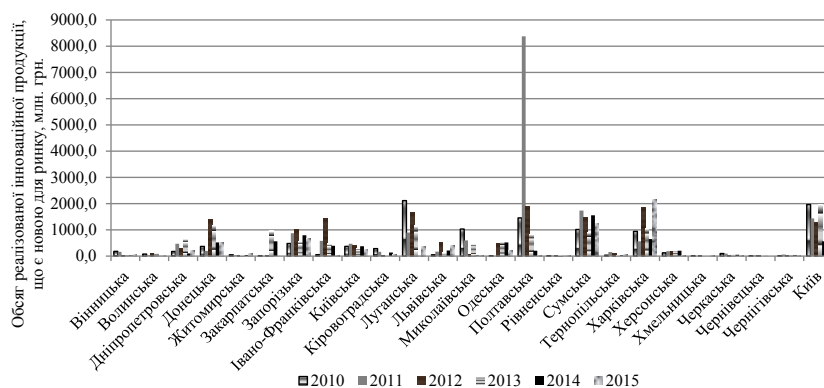

Рис. 2. Обсяг реалізованої інноваційної продукції, що є новою для ринку за регіонами України у 2010-2015 рр.

Джерело: побудовано автором на основі [9-17]

Найбільшу кількість інноваційних технологічних процесів у 2015 р. впровадили підприємства Харківської (17,4%), Сумської (15,2%), Запорізької (9,4%), Дніпропетровської (6,3%) областей та м. Києва (12,5%); за видами економічної діяльності можна відзначити підприємства з виробництва машин і устаткування, не віднесених до інших угруповань (25,3%), інших транспортних засобів (12,3%) та харчових продуктів (7,8%) [14]. Таким чином, аналіз впровадження інноваційних видів продукції та технологічних процесів у Сумській області показує високу активність промислових підприємств.

У 2013-2015 рр. 1031, 905 та 570 підприємств відповідно реалізували інноваційну продукцію на 35,9 млрд.грн., 25,7 млрд.грн. та 23,1 млрд.грн. Серед таких підприємств за досліджуваний період 33,4%, 32,6% та 37,4% реалізували продукцію за межі України, обсяг якої становив 44,7%, 29,2% та 46,7% від загального обсягу реалізованої інноваційної продукції. За цей період майже кожне четверте підприємство реалізовувало продукцію, що була новою для ринку. Обсяг такої продукції становив 12,4 млрд. грн., 7,1 млрд. грн. та 7,3 млрд. грн. (рис. 2), 53% якої 102 підприємства у 2013 р., 38,6% 85 підприємств у 2014 р. і майже дві третини у 2015 р. підприємства поставили на експорт. При цьому більшість підприємств (86% у 2013, 2015 рр. і майже 87% у 2014 р.) реалізували продукцію, яка була новою виключно для підприємства. Її обсяг становив 23,5 млрд. грн., 18,6 млрд. грн. та 15,8 млрд. грн., 40,4% якої 271 підприємство, 25,6% 238 підприємств та кожне третє підприємство 40,1% реалізувало за межі України відповідно у 2013-2015 рр. [14].

У 2013-2015 рр. вищою за середню по Україні частка реалізованої інноваційної продукції серед регіонів була в Сумській, Полтавській, Харківській, Івано-Франківській областях. У 2013-2014 р. – Закарпатській, Кіровоградській, Херсонській областях; тільки у 2013 р. – у Житомирській, Одеській областях та у м. Києві; 2014 р. – Івано-Франківській, Харківській областях; 2015 р. – Донецькій, Запорізькій, Львівській та Дніпропетровській областях. У розрізі видів економічної діяльності у 2013-2014 рр. – на підприємствах з виробництва коксу та продуктів нафтоперероблення (відповідно 5,8%, 13,7%), машинобудування (12,6%, 8,2%), з виробництва основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів (8,1%, 6,1%), хімічних речовин і хімічної продукції (4,3%, 4,8%) [12-14].

Підводячи підсумок слід відзначити дуже високий порівняно з іншими областями рівень реалізації інноваційної продукції в Сумській області.

У 2013-2015 рр. [12-14] з метою здійснення нововведень 193, 154 та 181 підприємство придбали 651, 543, 1131 нову технологію, з яких відповідно 139, 117 та 66 за межами України. Із загальної кількості технологій 350, 297 та 439 придбано з устаткуванням, з яких 91, 85 та 43 за межами України; 180, 120 та 393 – як ре-

зультат досліджень і розробок; 58, 50 та 120 – за договорами на придбання прав на патенти, ліцензіями на використання винаходів, промислових зразків, корисних моделей; 37, 23 та 37 – за угодами на придбання технологій та ноу-хау; 6, 5 та 129 – разом з цілеспрямованим прийомом на роботу кваліфікованих фахівців. У результаті інноваційної діяльності промислові підприємства України створили нові технології, з яких у 2014-2015 рр. відповідно 28 та 98 було передано іншим підприємствам, у т.ч. 8 та 20 – за межі України. За цей період на інновації підприємства витратили відповідно 9,6 млрд. грн., 7,7 млрд. грн. та 13,8 млрд. грн. Найбільше коштів витрачено підприємствами м. Києва, Дніпропетровської, Вінницької та Харківської областей (рис. 3); серед видів економічної діяльності – підприємствами машинобудування (у 2013 та 3014 рр.), металургійного виробництва (у 2015 р.), з виробництва основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів (у 2013 та 2015 рр.), харчових продуктів (у 2013-2015 рр.), машин і устаткування, не віднесених до іншого устаткування (у 2014-2015 рр.), інших транспортних засобів (у 2014 р.), хімічної промисловості (у 2014 р.), виробництва готових металевих виробів (у 2013 р.), добувної промисловості і розроблення кар'єрів (у 2013 р.) [14] (рис. 4).

Таким чином, у Сумській області рівень інноваційних витрат та обсягів впровадження й реалізації інноваційних видів продукції і технологічних процесів у порівнянні з іншими областями з року в рік демонструє показники вищі або на рівні середніх.

Основним джерелом фінансування інноваційних витрат в Україні в цілому (як і у кожному регіоні) залишаються власні кошти підприємств (рис. 4). Так, у 2013 р. їх обсяг становить 6973,4 млн. грн. (або 72,9% загального обсягу витрат на інновації), у 2014 р. – 6540,3 млн. грн. (85,0%), у 2015 р. – 13427,0 млн. грн. (97,2%). Кошти державного бюджету отримало у 2013 р. – 10 підприємств, у 2014 р. – 9, у 2015 р. – 11; місцевих бюджетів відповідно 24 підприємств (загальний обсяг коштів становив 182,4 млн. грн. (1,9%)), 12 підприємств (349,8 млн. грн. (4,6%)) та 15 підприємств (589,8 млн. грн. (0,7%)). У 2013-2015 рр. кошти вітчизняних інвесторів отримали 12, 6 та 9 підприємств, іноземних – 12, 11 та 6 підприємств (загалом їхній обсяг становив 1376,9 млн. грн. (14,4%), 146,9 млн. грн. (1,9%) та 132,9 млн. грн. (1,9%) відповідно. Кредитами скористалося у 2013 р. 55 підприємств (6,6%), у 2014 р. –

39 підприємств (7,3%) та у 2015 р. – 11 підприємств (0,8%) [15-16].

Отже, ситуація щодо фінансування інноваційних витрат є негативною, оскільки незбалансована його структура може сигналізувати про майбутнє скорочення обсягів інноваційної діяльності вітчизняних підприємств. Крім того, істотні коливання у співвідношенні джерел фінансування за аналізований період свідчать не лише про недостатність обсягів, але й про нестабільність функціонування та скорочення самих джерел фінансування в Україні.

Найбільшою часткою у структурі витрат на інноваційну діяльність є придбання машин, обладнання та програмного забезпечення, яка у 2011-2015 рр. коливається від 58% (у 2013 р.) до 80,65% (у 2015 р.), найменшою – витрати на придбання інших зовнішніх знань (нових технологій), яка має тенденцію до зниження – 3% (у 2011 р.), 0,4% (у 2012 р.), 0,9% (у 2013 р.), 0,61% (у 2014-2015 рр.). (рис. 5).

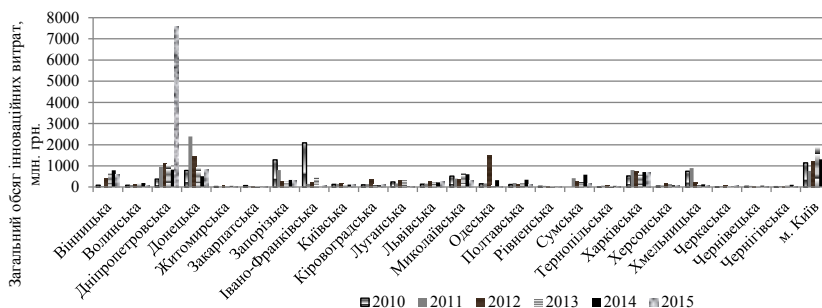

Рис. 3. Загальний обсяг інноваційних витрат за регіонами України у 2010-2015 рр.

Джерело: побудовано автором на основі [9-17]

Рис. 4. Розподіл за джерелами обсягу фінансування інноваційної діяльності в Україні у 2010-2015 рр., %

Джерело: побудовано автором на основі [9-17]

Рис. 5. Розподіл обсягу витрат за напрямками інноваційної діяльності в Україні у 2010-2015 рр., %

Джерело: побудовано автором за даними [4-5]

Витрати на дослідження і розробки та інші витрати, серед яких витрати на навчання та підготовку персоналу для розробки та запровадження нових або значно вдосконалених продуктів та процесів, діяльність щодо ринкового запровадження інновацій та інші роботи, пов'язані зі створенням та впровадженням інновацій з 2011 р. по 2013 р. зростали. Починаючи з 2014 р. інші витрати стрімко знижувалися, а витрати на дослідження і розробки ще до 2014 р. зростали і мали найбільше значення за п'ять років 22,8%, а у 2015 р. становлять 14,76% [14].

Таким чином, на основі аналізу інноваційної діяльності промислових підприємств України та Сумської області у 2010-2015 рр. (табл. 2) можна зробити такі висновки:

1. Загальна кількість промислових підприємств в Україні, які впроваджували інновації, у 2010-2012 рр. зростає, починаючи з 2013 р. зменшується. На підприємствах Сумської області цей показник коливається: у 2010-2012 рр. значення майже не змінюються (38-37 підприємств), а з 2013 р. різко падає.

2. Кожного року кількість промислових підприємств, що впроваджували інноваційну продукцію, є більшою, ніж впровадження інноваційних процесів, виключенням є тільки 2014 р. (по Сумській області з року в рік виключень немає).

3. Частка вітчизняних підприємств, що впроваджували нові для ринку види інноваційної продукції, коливається у середньому зі зменшенням (у 2010 р. – 29,6%, 2011 р. – 25,2%, 2012 р. – 23,6%, 2013 р. – 25,0%, 2014 р. – 22,8%, 2015 р. – 27,5%), у Сумській області – також коливається, але зі збільшенням (2010 р. – 29,0%, 2011 р. – 36,4%, 2012 р. – 32%, 2013 р. – 36,8%, 2014 р. – 34,8%, 2015 р. – 46,6%).

4. Порівнюючи впровадження організаційних та маркетингових інновацій, по Україні можна простежити несуттєве збільшення значень маркетингових інновацій, а по Сумській області – організаційних.

5. Найбільшу кількість інноваційних видів продукції за аналізований період впроваджено у 2014 р. (3661 од.), а інноваційних процесів – у 2011 р. (2510 од.), найвищі обсяги реалізованої продукції – у 2011 р.

6. Нові для ринку інноваційні види продукції найбільше за 2010-2015 рр. було впроваджено у 2011 р., маловідходні, ресурсозберігаючі інноваційні процеси – у 2012 р.

7. Частка реалізованої інноваційної продукції у загальному обсязі реалізованої промислової продукції стійко знижується (по Сумській області у 2010-2011 рр. збільшується), частка нової для ринку реалізованої інноваційної продукції у 2010-2011 рр. збільшується, а починаючи з 2011 р. зменшується (по Сумській області знижується з 2010 р. по 2013 р., а з 2014 р. дещо поживляється).

8. Аналіз фінансування інноваційної діяльності демонструє коливання як по Україні, так і по Сумській області, при цьому основним джерелом у структурі витрат є власні кошти підприємств (по Україні 59,3% – 2010 р., 52,9% – 2011 р., 63,9% – 2012 р., 72,9% – 2013 р., 85% – 2014 р., 97,2 – 2015 р.; по Сумській області 97,6% – 2010 р., 99,9% – 2011 р., 99,9% – 2012 р., 69,6% – 2013 р., 42,6% – 2014 р., 99,9% – 2015 р.)

Констатуючи послаблення розвитку інноваційної діяльності в Україні вважаємо, що напрямками активізації інноваційних процесів можуть стати:

1) реформи у Національній академії наук та відповідних галузевих академій, максимальне їх зближення з ВНЗ, що активізує передачу знань у наукових школах;

2) розвиток об'єктів інноваційної інфраструктури та підвищення освіченості їх керівництва, наприклад, технопарків як місця спільного зібрання та вільної співпраці інвесторів і виробників, студентів та науковців;

3) активізація поширення новітніх технологій і знань, створення мережі трансферу, наприклад, організація інформаційних центрів на базі ВНЗ, науково-дослідних інститутів, які б прискорили пошук, збір, накопичення, оброблення, зберігання, розповсюдження та надання актуальної інформації в сфері інноваційного розвитку про нові технології з урахуванням потреб регіону та його особливостей, допомагали б зорієнтуватися у нововведеннях, ефективно їх впроваджувати і реалізувати;

4) встановлення сприятливого політичного та інвестиційного клімату на основі співпраці з вітчизняним бізнесом, наприклад, використовуючи механізми партнерства держави та приватного бізнесу, залучення іноземного капіталу;

5) децентралізація економічної політики щодо виникнення і розроблення нових ідей, адже держава повинна піклуватися про реалізацію власних ідей у місцях проживання їх генераторів, в іншому випадку ідеї експортуються і використовуються за кордоном;

6) створення регіональних центрів підтримки бізнес-ініціатив – некомерційних організацій, що надають допомогу підприємствам малого та середнього бізнесу за рахунок державних коштів;

7) забезпечення фінансування фундаментальних досліджень;

8) зменшення податкового тиску на мале підприємство і підприємства, що займаються інноваційною діяльністю, адаптуючи існуючий досвід успішних країн;

9) трансфер технологій, створення реально-працюючого механізму пошуку і підтримки науково обґрунтованих технологічних ідей і проєктів, які можуть знайти комерційне застосування;

10) стимулювання впровадження та реалізації інновацій на основі надання підприємствам податкових пільг при впровадженні та реалізації прогресивних технологій та інноваційної продукції, що розробляється в рамках відповідних державних програм; надання кредитів за зниженою кредитною ставкою, податкових канікул, знижок з податку на прибуток у розмірі витрат на НДР тощо;

11) розширення фінансування ВНЗ при підготовці кадрів, орієнтованих на інноваційну діяльність;

12) розвиток венчурного інвестування інновацій та ін.;

13) збільшення витрат на підвищення кваліфікації працівників, участь їх у майстер-класах, тренінгах, курсах тощо;

14) мотивація працівників до впровадження та реалізації інновацій, створення преміальних

фондів за розробку, надання працівникам додаткових бонусів;

15) підвищення професійного рівня паралельно зі зростанням оплати праці;

16) виділення ділянок, що найбільше потребують впровадження інноваційних рішень в окремий структурний підрозділ, створення тимчасових творчих команд;

17) формалізація участі працівників в інноваційній діяльності внесенням відповідних записів до Положень про структурні підрозділи та посадових обов'язків, створення дієвого механізму аналізу й оцінки їх робіт та ін.

Таким чином, враховуючи підтверджений закордонним досвідом факт, що за часів упо-

вільнення зростання економіки не знижують, а збільшують витрати на науку, технологічне переоснащення виробництва, розроблення, впровадження та комерціалізацію інновацій, а також те, що інноваційний сценарій розвитку – це довгий і кропіткий процес на сьогодні вкрай потрібно активізувати інноваційні процеси в економіці України.

Висновки і пропозиції. Одержані результати розвивають теорію інноваційного менеджменту в частині формування передумов управління стратегією інноваційного розвитку. Подальші дослідження повинні бути спрямовані на розроблення та наукове обґрунтування відповідного методичного інструментарію.

Список літератури:

1. Денисенко М.П. Інноваційний розвиток суспільства на основі інтелектуального капіталу / М.П. Денисенко // Наукові записки Національного університету «Острозька академія» серія «Економіка». – 2013. – Випуск 23. – С. 15-19.
2. Ілляшенко Н.С. Формування теоретичних засад випереджального розвитку на рівні країни та підприємства / Н.С. Ілляшенко // Економічний часопис – XXI. – 2014. – № 5-6. – С. 78-81.
3. Ілляшенко С.М. Перспективи і загрози четвертої промислової революції та їх урахування при виборі стратегій інноваційного зростання / С.М. Ілляшенко, Н.С. Ілляшенко // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2016. – № 1. – С. 11-21.
4. Інноваційна діяльність промислових підприємств у 2013 році [Електронний ресурс] / Державна служба статистики України – Експрес випуск 14.04.2014 № 131/0/05.Звн-14. – Режим доступу: <http://www.sumy.ukrstat.gov.ua/>.
5. Інноваційна діяльність промислових підприємств України: статистична доповідь [Електронний ресурс] / Державна служба статистики України. – 2015. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2016/dop/05/dop_idpp15.pdf.zip
6. Кузьмін О.Є. Реалізація інноваційної продукції машинобудівними підприємствами [Електронний ресурс] / О.Є. Кузьмін, Р.С. Косцик // Бізнес Інформ. – 2014. – № 2. – С. 154-159. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2014_2_27
7. Маслак О.О. Чинники впливу на інноваційну діяльність промислових підприємств / О.О. Маслак, К.О. Дорошкевич, М.М. Вороновська // Науковий вісник НЛТУ України. – 2012. – Вип.22.8. – С.269-274.
8. Машлякевич А.О. Аналіз якості інноваційної діяльності в Україні та за кордоном [Електронний ресурс] / А.О. Машлякевич // Ефективна економіка. – 2015. – № 9. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4349>
9. Наукова та інноваційна діяльність в Україні 2010: статистичний збірник // [відпов. за випуск І.В. Калачова]. – К.: ДП «Інформаційно-видавничий центр Держстату України», 2011. – 282 с.
10. Наукова та інноваційна діяльність в Україні 2011: статистичний збірник / [відпов. за випуск І.В. Калачова]. – К.: Інформаційно-видавничий центр держкомстату України, 2012. – 305 с.
11. Наукова та інноваційна діяльність в Україні 2012: статистичний збірник / [відпов. за випуск І.В. Калачова]. – К.: Інформаційно-видавничий центр держкомстату України, 2013. – 287 с.
12. Наукова та інноваційна діяльність в Україні 2013: статистичний збірник / [відпов. за випуск І.В. Калачова]. – К.: Інформаційно-видавничий центр держкомстату України, 2014. – 315 с.
13. Наукова та інноваційна діяльність в Україні 2014: статистичний збірник / [відпов. за випуск О.О. Кармазіна]. – К.: Інформаційно-видавничий центр держкомстату України, 2015. – 255 с.
14. Офіційний сайт Державної служби статистики. Наука, технології та інновації [Електронний ресурс] / Державна служба статистики України, 2016. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
15. Офіційний сайт Державної служби статистики. Статистичний щорічник України 2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ukrstat.org/uk/druk/publicat/Arhiv_u/01/Arch_zor_zb.htm
16. Офіційний сайт Державної служби статистики. Статистичний щорічник України 2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ukrstat.org/uk/druk/publicat/kat_u/publ1_u.htm
17. Офіційний сайт Державної служби статистики. Україна у цифрах [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.org>
18. Перерва П.Г. Антикризисні інструменти сталого розвитку підприємства: інноваційна, інвестиційна та маркетингова політика [Електронний ресурс] / П.Г. Перерва, А.В. Косенко, О.П. Косенко – Режим доступу: http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-Press/9964/1/vestnik_HPI_2012_25_Pererva_Antykryzovi.pdf
19. Романова Т.В. Шляхи підвищення інноваційної активності промислових підприємств України [Електронний ресурс] / Т.В. Романова, Л.О. Іванець // Ефективна економіка. – 2015. – № 1. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3732>
20. Сенічкіна О.Є. Аналіз інноваційної діяльності промислових підприємств України [Електронний ресурс] / О.Є. Сенічкіна // Менеджер. – 2014. – № 1. – С. 109-114. – Режим доступу: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:RCITzcZDHZ0J:www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe%3FC21COm%3D2%26I21DBN%3DUJRN%26P21DBN%3DUJRN%26IMAGE_FILE_DOWNLOAD%3D1%26Image_file_name%3DPDF/Nzhm_2014_1_23.pdf+%&cd=4&hl=uk&ct=clnk&gl=ua
21. Україна сьогодні. Каталог провідних підприємств України. Сумська область – <http://www.rada.com.ua/ukr/RegionsPotential/Sumy/>.
22. Федулова Л.І. Проблеми та передумови формування в Україні економіки новітнього технологічного укладу / Л.І. Федулова // Управлінські інновації. – 2012. – Вип. 1. – С. 9-20.

23. Шипуліна Ю.С. Шляхи розвитку інноваційної діяльності України в глобалізованому економічному просторі / Ю.С. Шипуліна, О.В. Костик // Механізм регулювання економіки. – 2013. – № 4. – С. 51-63.
24. Щербак В.Г. Аналіз сучасного стану інноваційного розвитку та фінансового забезпечення інноваційної діяльності вітчизняних підприємств [Електронний ресурс] / В.Г. Щербак, О.В. Мелень // Сталій розвиток економіки. – 2012. – № 7. – С. 216-219. – Режим доступу: <http://er.knutd.com.ua/handle/123456789/2695>
25. Яковлев А.І. Інноваційна діяльність як фактор економічного розвитку малих підприємств [Електронний ресурс] / А.І. Яковлев // Економіка: реалії часу. – 2014. – № 2(12). – С. 115-119. – Режим доступу: <http://economics.opu.ua/files/archive/2014/No2/115-119.pdf>
26. Huang B. Discussion on Innovative Development Policies for Underdevelopment Regions from the Perspective of Regional Innovative Economy [Електронний ресурс] / B. Huang, T. Zhang // Applied Mechanics and Materials. – 2014. – Vols. 448-453. – P. 4049-4054. – Режим доступу: <https://www.scientific.net/AMM.448-453.4049>
27. Jaffe A. Patents, Citations and Innovations a Window on the Knowledge Economy / A. Jaffe, M. Trajtenberg. – Cambridge, Mass. [u.a.]: MIT Press, 2002. – 480 p.
28. Khaustova K.M. Estimation the impact of macroeconomic factors on the innovation activities of enterprises in Ukraine / K.M. Хаустова // Marketing and Management of Innovations. – 2016. – № 3. – P. 180-190.
29. Melnikas B. High Technologies Sector Under the Conditions of the European Integration: Innovative Development [Електронний ресурс] // Procedia-Social and Behavioral Sciences. – 2014. – Vol. 110. – P. 28-39. – Режим доступу: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877042813054852>

Беловодская Е.А.

Сумский государственный университет

АНАЛИЗ И ФАКТОРЫ АКТИВИЗАЦИИ ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ РЕГИОНОВ УКРАИНЫ

Аннотация

В статье проанализировано состояние инновационной деятельности отечественных промышленных предприятий в 2010-2015 гг. в Украине в разрезе регионов с точки зрения количества инновационно активных предприятий; предприятий, внедряющих инновационные виды продукции в промышленности; количества наименований внедренных инновационных продуктов и процессов; объемов реализации инновационной продукции и инновационных затрат; распределения источников финансирования инноваций и расходов по направлениям инновационной деятельности. Выявлена динамика анализируемых показателей в Сумской области. По результатам выполненного исследования сделаны соответствующие выводы и предложены меры по улучшению развития инновационного предпринимательства в Украине. **Ключевые слова:** анализ, инновация, инновационная деятельность, инновационно-активное предприятие, промышленное предприятие.

Bilovodska O.A.

Sumy State University

ANALYSIS AND INTENSIFICATION FACTORS OF INNOVATIVE ACTIVITY AT UKRAINIAN INDUSTRIAL ENTERPRISES IN THE REGIONS

Summary

In a highly competitive global industry innovative activity is a powerful tool to strengthen market position. However, as shown by current realities innovative development was no strong basis for growth in the domestic economy. The article analyzes the innovative activity of domestic industrial enterprises in 2010-2015 in Ukraine in the context of regions in terms of the number of innovative enterprises; companies introducing innovative products; the number of items the introduction of innovative products and processes; the volume of sales of innovative products and innovation costs; distribution of sources in funding innovation and spending on areas of innovation. The dynamics of the analyzed indicators in the Sumy region is revealed. Based on the results of the study, relevant conclusions were drawn and measures were proposed to improve the development of innovative entrepreneurship in Ukraine.

Keywords: analysis, innovation, innovative activity, innovation-active enterprise, industrial enterprise.